

Risicomanagement bij Locatieontwikkeling

ir. H.A.T. Langendijk
Assen
december 2006

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave
Risicomanagement
Locatieontwikkeling
Risicoanalyse bij locatieontwikkeling
Grontmij
Informatie

Risico management

Proces Risico management

Inhoudsopgave
 Risicomanagement
 Locatieontwikkeling
 Risicoanalyse
 Grontmij
 Informatie

	Risico-inventarisatie	
	Risicoanalyse	
	Risicomanagement	
	Risicobewaking	

Proces Risicomanagement

Inhoudsopgave
Risicomanagement
Locatieontwikkeling
Risicoanalyse
Grontmij
Informatie

	Risico-inventarisatie	Definiëren: Adviseurs - Infrastructuur & Milieu; - RO - Vastgoed (markt) - Financieel / fiscaal / juridisch
	Risicoanalyse	Modelleren: Planeconoom - Kosten / Baten / Exploitatie - Planning - Risicomanagement
	Risicomanagement	Besturen: Projectleider - Presenteren - Afwegen - Onderhandelen - Beslissen
	Risicobewaking	Evalueren: Iedereen Toetsen van uitgangspunten - Besteksraming - Ontwerp - Onderzoek en adviezen

Proces Risicomanagement

Inhoudsopgave
Risicomanagement
Locatieontwikkeling
Risicoanalyse
Grontmij
Informatie

	~~Risico~~ Project - inventarisatie	Definiëren: Adviseurs - Infrastructuur & Milieu; - RO - Vastgoed (markt) - Financieel / fiscaal / juridisch
	~~Risico~~ Project - analyse	Modelleren: Planeconoom - Kosten / Baten / Exploitatie - Planning - Risicomanagement
	~~Risico~~ Project - management	Besturen: Projectleider - Presenteren - Afwegen - Onderhandelen - Beslissen
	~~Risico~~ Project - bewaking	Evalueren: Iedereen Toetsen van uitgangspunten - Besteksraming - Ontwerp - Onderzoek en adviezen

Stelling

Inhoudsopgav
Risicomanage
Locatieontwik
Risikoanalyse
Grontmij
Informatie

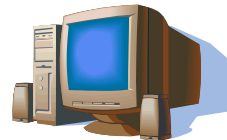
- Iedereen doet altijd aan risicomanagement
- De complexiteit van het project en de omvang van het risicoprofiel is bepalend voor het expliciet benoemen van risicomanagement binnen projecten

Onderbuikgevoel

Achterkant sigarendoosje

Monte-carlo simulatie

Waarom expliciet maken van risico's

Inhoudsopgav
Risicomanage
Locatieontwik
Risikoanalyse
Grontmij
Informatie

- Grotere en complexere projecten
- Integrale projecten en dus diverse disciplines
- Meerparticipatie doormarktpartijen
- Samenwerking -> delen van kosten, opbrengsten en risico's
- Samenwerking -> conflictsituaties -> claimcultuur & boeteclausules
- Toename projecten in kader stedelijke vernieuwing
- Gestegen grondprijzen
- Stagnerende vastgoedmarkt

En ... specifiek binnen gemeenten

Inhoudsopgave
Risicomanagement
Locatieontwikkeling
Risicoanalyse
Grontmij
Informatie

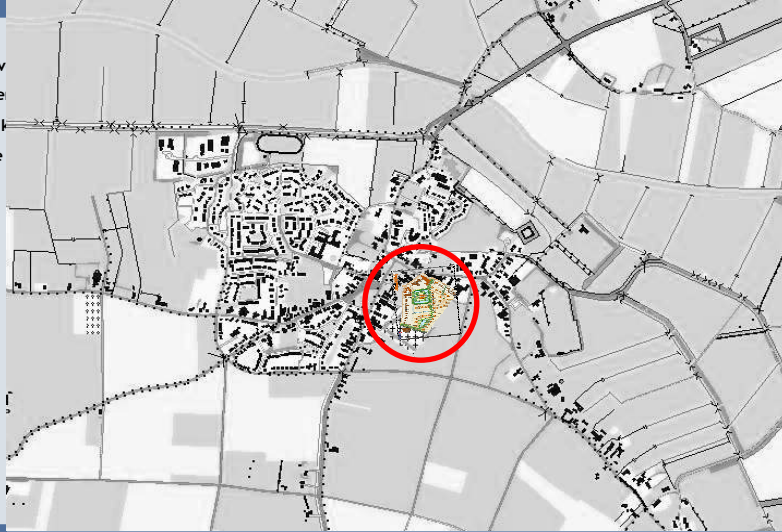
- Financiële paragraafbestemmingen
  - Uitvoeringsproces in de (nieuwe) Wro
  - Dualisering binnen gemeenten
  - CV 95 ging over in het BBV (2004)
  - Grondbeleid inclusief risico's
  - Nieuwe grondexploitatiewet
-
- BBV = Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
  - CV 95 = Compilatie van de Voorschriften gemeenten

Locatieontwikkeling

Ruimtelijke plannen

Inhoudsopgav
Risicomanage
Locatieontwik
Risikoanalyse
Grontmij
Informatie

Kosten en opbrengsten

Inhoudsopgav
Risicomanage
Locatieontwik
Risikoanalyse
Grontmij
Informatie

Kosten

- Grondaankoop
- Plankosten
- Saneringskosten
- Bouwrijpmaken
- Woonrijpmaken
- Bijdragen
- Inflatie
- Rente

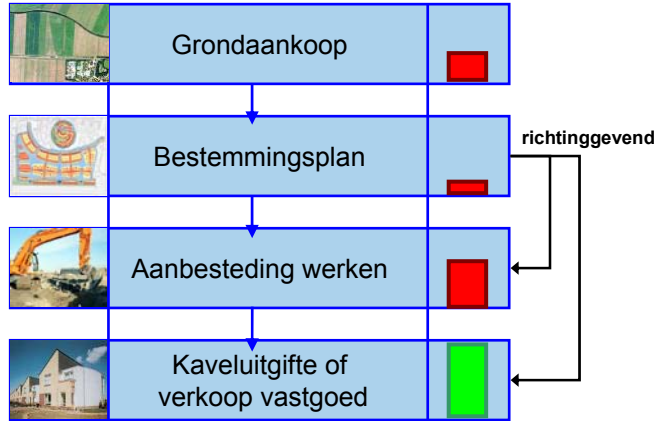
Opbrengsten

- Kavelsof Vastgoed
- Subsidie
- Inflatie

Planning en relaties

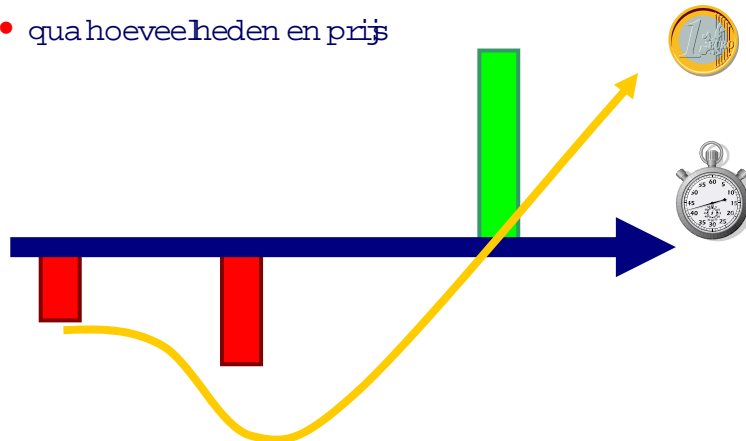
Inhoudsopgav
 Risicomanage
 Locatieontwik
 Risicoanalyse
 Grontmij
 Informatie

Risico 's in een exp l o i t a t i e

Inhoudsopgav
 Risicomanage
 Locatieontwik
 Risicoanalyse
 Grontmij
 Informatie

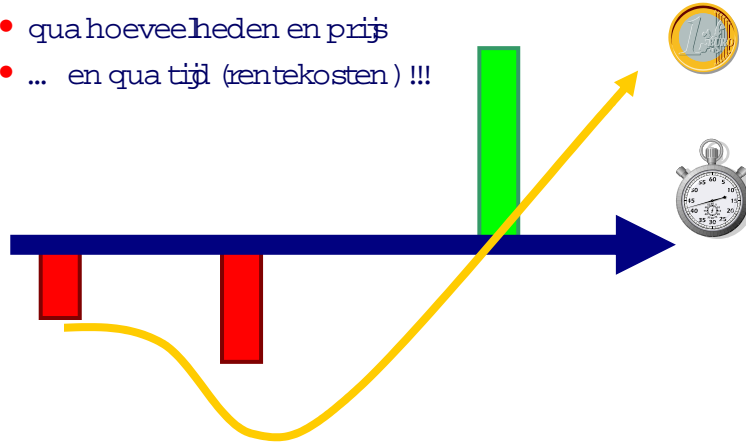
- qua hoeveelheden en prijs

Risico's in een exploitatie

Inhoudsopgav
Risicomanage
Locatieontwik
Risikoanalyse
Grontmij
Informatie

- qua hoeveelheden en prijs
- ... en qua tijd (rentekosten) !!!

Stelling

Inhoudsopgav
Risicomanage
Locatieontwik
Risikoanalyse
Grontmij
Informatie

- Het is belangrijk om vooraf de haalbaarheid van het project IN ZIJN GEHEEL te beschouwen. Optimalisatie van het eigen onderdeel zorgt voor onrendabele onderdelen en brengt het project in gevaar.

Risicoanalyse bij Locatieontwikkeling

Een stap van een proces

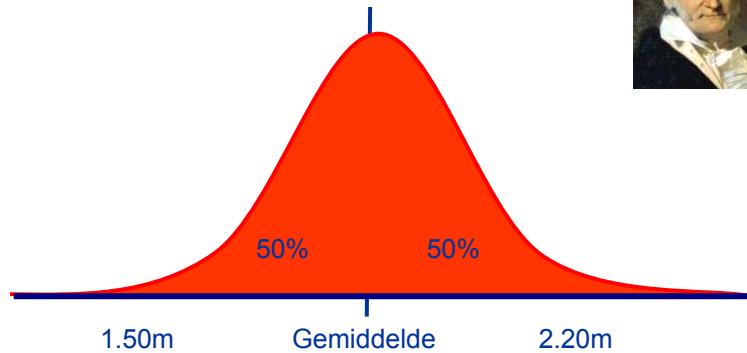
Inhoudsopgave
 Risicomanagement
 Locatieontwikkeling
 Risicoanalyse
 Grontmij
 Informatie

	Risico-inventarisatie	Definiëren: Adviseurs - Infrastructuur & Milieu; - RO - Vastgoed (markt) - Financieel / fiscaal / juridisch
	Risicoanalyse	Modelleren: Planeconoom - Kosten / Baten / Exploitatie - Planning - Risicomanagement
	Risicomanagement	Besturen: Projectleider - Presenteren - Afwegen - Onderhandelen - Beslissen
	Risicobewaking	Evalueren: Iedereen Toetsen van uitgangspunten - Besteksraming - Ontwerp - Onderzoek en adviezen

Normale verdeling (Gauss-kromme)

Inhoudsopgave
Risicomanagement
Locatieontwikkeling
Risicoanalyse
Grontmij
Informatie

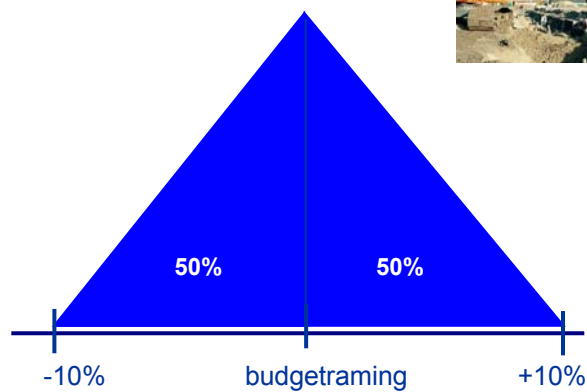
- Bijvoorbeeld: Lengte van personen

Driehoeksverdeling

Inhoudsopgave
Risicomanagement
Locatieontwikkeling
Risicoanalyse
Grontmij
Informatie

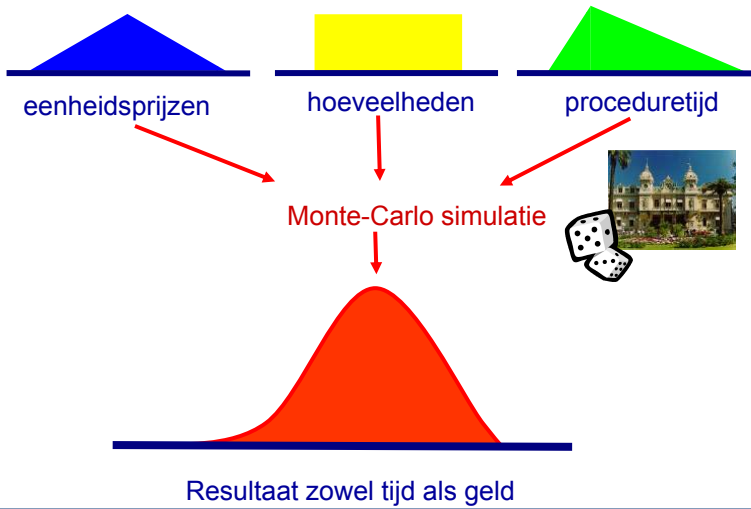
- Voorbeeld: eenheidsprizen

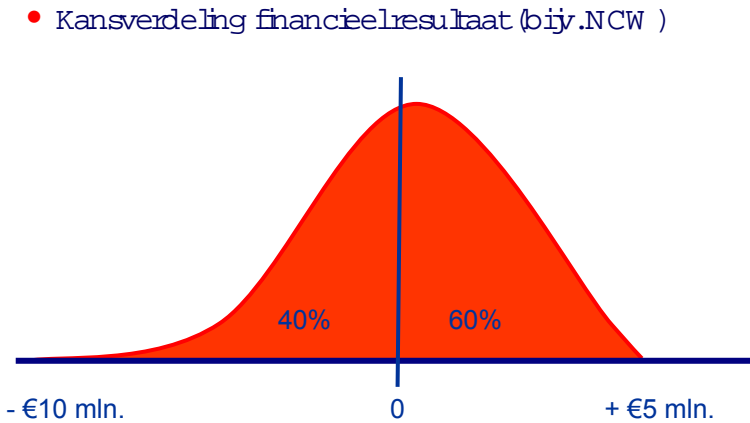
Monte-carlo simulatie

Inhoudsopgav
Risicomanage
Locatieontwik
Risikoanalyse
Grontmij
Informatie

Resultaat 1

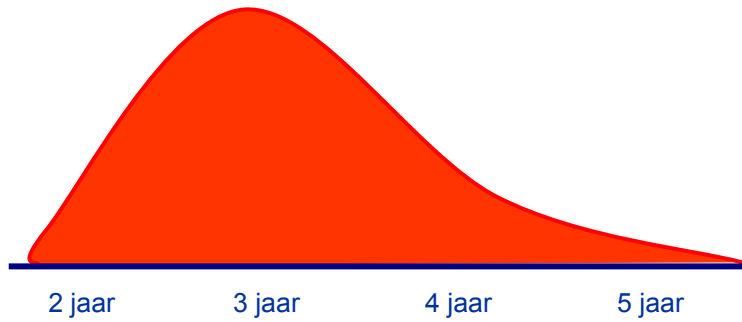
Inhoudsopgav
Risicomanage
Locatieontwik
Risikoanalyse
Grontmij
Informatie

Resultaat 2

Inhoudsopgave
Risicomanagement
Locatieontwikkeling
Risicoanalyse
Grontmij
Informatie

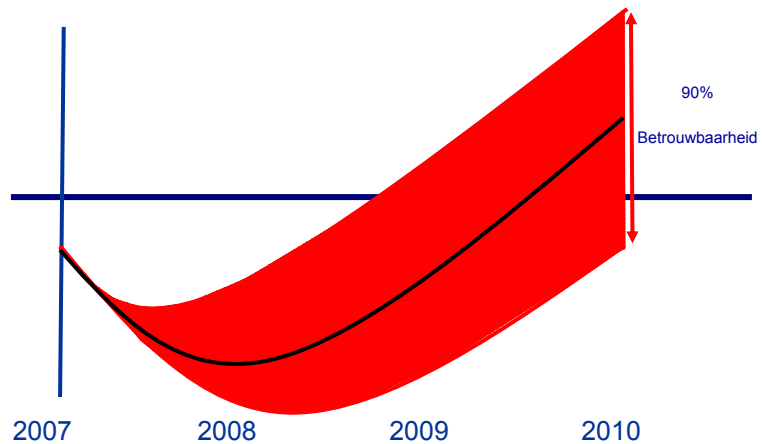
- Kansverdeling planning (bij.einddatum)

Resultaat 3

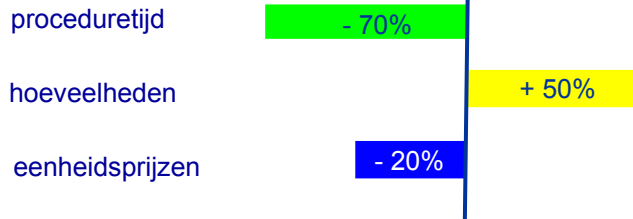
Inhoudsopgave
Risicomanagement
Locatieontwikkeling
Risicoanalyse
Grontmij
Informatie

- Kansverdeling Cashflow (bij.financieringsbehoefte)

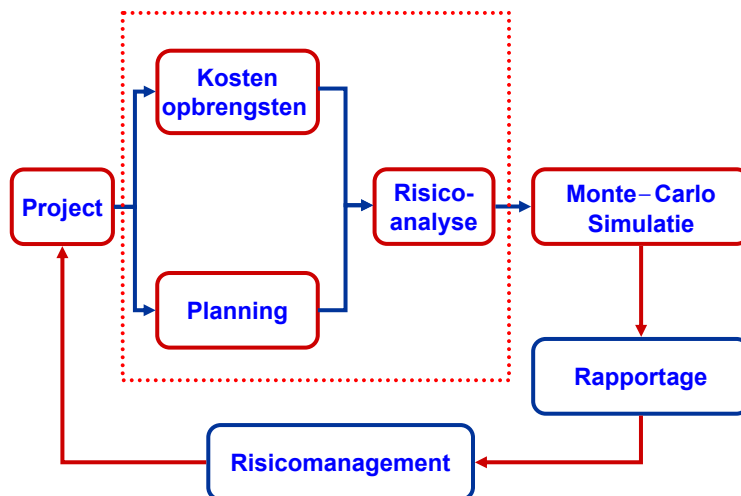
Resultaat 4

- Vaststelling meest invloedrijke risico factoren

std. β op basis van Regressie

Methodiek binnen projecten

Grontmij

Voordelen Grontmij model

Inhoudsopgave
Risicomanagement
Locatieontwikkeling
Risicoanalyse
Grontmij
Informatie

- Grond-, opstal- en vastgoed exploitatieberekening
- Geïntegreerd met een intelligente projectplanning
- Factortijd wordt meegenomen als risico
- Prijzen en hoeveelheden als risico
- Ruimtegebruik als risico
- Rente en inflatie als risico
- Maatwerk voor ieder project (dus ook de risico's !)
- U krijgt inzicht in de belangrijkste (stuur-)variabelen van het project

Waarom is het Grontmij model uniek

Inhoudsopgave
Risicomanagement
Locatieontwikkeling
Risicoanalyse
Grontmij
Informatie

Het model combineert:

- I. Begrotingsmodel met koppelingen naar besteksramingen, ruim tegebruik en het vastgoedprogramma
  - II. Planingsmodel met de onderlinge relaties en afhankelijkheden volgens uit de projectplanning
  - III. Cashflowmodel met het rendement op basis van kosten, opbrengsten, rente en inflatie-impact (dynamische eindwaarde)
- ◆ De risicoanalyse met Monte Carlo simulatie, vindt integraal plaats over alle bovenstaande modellen

Waarom Grontmij?

Inhoudsopgave
Risicomanagement
Locatieontwikkeling
Risicoanalyse
Grontmij
Informatie

- Praktische kennis over locatieontwikkeling
- Begrijpt de afhankelijkheden tussen alle stappen
- Uitvoeringsgericht
- Kennis en ervaring in de sectoren GWW en vastgoed
- Kennis over grondbeleid en grondexploitatie
- Bekendheid met de lokale situatie
- Contacten met gemeenten en andere overheden
- Contacten met de lokale spelers in de marktsector

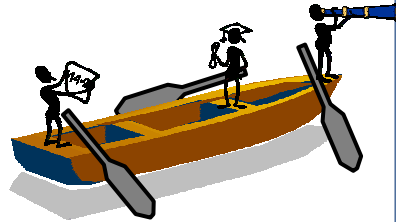
Stelling

Inhoudsopgav
Risicomanage
Locatieontwik
Risikoanalyse
Grontmij
Informatie

- Een gedegen en heldere risicoanalyse is de meest essentiële voorwaarde voor succesvol risicomanagement!

Stuurt u daadwerkelijk

of ... peddelt het project maar voort

Meer informatie

Inhoudsopgav
Risicomanage
Locatieontwik
Risikoanalyse
Grontmij
Informatie

- Locatieontwikkeling

Neem contact op met uw lokale Grontmijvestiging
www.grontmij.com

- ModelRisikoanalyse

ir. H.A.T. Langendijk

Herm.Langendijk@grontmij.nl